

Türkiye’de Mantık Alanında Yapılmış Doktora Tez Çalışmalarının İncelenmesi*

An Investigation into the Doctorate Theses Conducted in Logic in Türkiye

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye’de mantık ve mantık eğitimi üzerine yapılan doktora tezleri çeşitli değişkenler bakımından incelenmiştir. Bu kapsamda 1991 ve 2023 yılları arasında “mantık”, “felsefe”, “eğitim ve öğretim”, anahtar kelimeler ile Ulusal Tez Merkezi (YÖK Tez) taranarak 71 doktora tezine ulaşılmıştır. Tez inceleme formları kullanılarak, “yayın yılı, tezlerinin yapıldığı üniversiteler, enstitüler, anabilim dalları, yöntemleri” kategorileri altında ulaşılan sonuçlara göre inceleme yapılmıştır. Felsefe anabilim dalı ve eğitim bilimleri anabilim dalında yapılan çalışmalar hedeflenerek sadece mantık kavramı çerçevesinde değil, mantık kavramının eğitim içerisindeki yeri de gösterilmiştir. Böylece Türkiye’de mantık ile ilgili yapılan çalışmaların konumu belirlenerek yeni yapılacak olan çalışmalara fikir verileceği öngörülmektedir. Çalışma sonunda mantık eğitimi ile ilgili yapılan doktora tezlerinin mantık tezlerine oranla çok az sayıda olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak Türkiye’de mantık eğitimi ile ilgili doktora tezlerine ağırlık verilmesi gerektiği önerisi getirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Mantık, Mantık Eğitimi, Felsefe.

ABSTRACT

In the current study, the doctorate theses carried out into logic and logic education in Türkiye were investigated in terms of different variables. In this context, National Thesis Centre (YOK (Board of Higher Education) Thesis) was scanned using the keywords “logic”, “philosophy”, “education and teaching” between the years 1991 and 2023 and 71 doctorate theses were reached. Using thesis review forms, the reviews were conducted depending on the results reached under the categories of “the year released, the universities where the theses were conducted, the institutes, the departments, methods”. By focusing on the studies carried out in the departments of philosophy and, not only within the concept of logic, but the place of the concept of logic within education were exhibited. In this way, it is believed that the status of the studies carried out in logic in Türkiye will be determined and it will give an idea for the new studies to be conducted in the future. At the end of the study, it was found that the doctorate theses carried out regarding logic outnumbered compared to those conducted in logic education. As a conclusion, it is recommended that more doctorate theses be conducted into logic education in Türkiye.

Keywords: Logic, Logic Education, Philosophy

GİRİŞ

Mantık kavramını düşündüğümüzde ilk akla gelen, doğru düşünmek veya akıl yürütmek gibi sözcük grupları olmaktadır. Dolayısıyla bizlerin doğru düşünmek ya da akıl yürütmek gibi zihinsel eylemlerinin nasıl yapılması gerektiği üzerine düşünmek ve bunu beceri haline getirebilmemiz için nasıl yapılması gerektiğini irdelemek gerekir.

Mantık, doğru düşünme tarzını kendisine konu edinen disipline verilen addır. Başka bir ifadeyle, ilk anlamıyla mantık; mantıklı, doğru tutarlı ve düzgün düşündürmektir. Doğru ve düzgün düşünme biçimlerini inceleyen disiplindir (Çüçen, 2021, s. 17-18). O halde, mantık düşünme biçimlerini sistematik olarak inceler. Bu bağlamda, mantık hem tutarlı düşünmeyi hem de doğru ve düzgün düşünmeyi kapsamaktadır. Mantıklı düşünmenin tutarlılığı veya tutarsızlığı, akıl yürütme süreçlerinde kendini gösterir. Akıl yürütme, yargılama ve usa vurma yoluyla çıkarım yapmayı ifade eder. Mantık; doğru ve düzgün düşünme biçimlerini ele alırken, dilin de bu süreçte önemli bir rol oynadığını kabul eder, çünkü düşünme ve dil arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır.

Mantığın eğitimdeki yerine baktığımızda çok fazla eleştirel boyuta sahiptir. Mantığın ne işe yaradığı ve nerede kullanıldığı gibi sorular akla gelerek mantığın işe yaramadığını, sembolik mantık öğrenciler için zaman kaybı olduğu gibi ifadeler kullanılır. Mantık bilimini öğrenmeden ya da mantık eğitimi almadan mantıklı düşünmek

*Bu makale, “Türkiye’de Felsefe Alanında Mantık ve Mantık Eğitimi Konulu Lisansüstü Tez Çalışmalarının İncelenmesi” isimli yayımlanmamış Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Felsefe Grubu Eğitimi ABD, Ankara, Türkiye. ORCID: 0009-0003-6976-704X

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Felsefe Grubu Eğitimi ABD, Ankara, Türkiye. ORCID: 0000-0002-1965-1378

Gülsüm Bulut¹
Ekrem Ziya Duman²

How to Cite This Article

Bulut, G. & Duman, E. Z. (2024). “Türkiye’de Mantık Alanında Yapılmış Doktora Tez Çalışmalarının İncelenmesi” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:10, Issue:9; pp:1621-1629. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13841890>

Arrival: 26 July 2024

Published: 30 September 2024

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

olabilir mi, sorusunu düşündüğümüzde elbette zor ve akıl karıştırıcı bir sorudur. Fakat kişi mantık eğitimi veya mantık eğitiminde öğrenmiş olduğu bilgileri uygulamaya döktüğünde ya da bu becerisini geliştirdiğinde mantıklı yani tutarlı düşünen kişiler haline dönüşür. Dolayısıyla mantık eğitimi almış kişilerin tutarlı düşünmenin ortaya çıkmasını sağlamış olabilecek kişilerdir. Mantık eğitimi almış kişiler düşüncelerini sıralı bir şekilde çıkarım yaparak ilerletir ve düşünceler arasında tutarlılığı fark eder ve doğru bir akıl yürütme sonucuna ulaşır. Mantık eğitimi almamış kişilerde ise doğru çıkarım yapma ya da cümleler arasında birbirini tamamlamayan ya da birbirini desteklemeyen ifadeler kendini göstermiş olur. Mantık eğitimi alan kişilerin kendilerini ya da bir olayı anlatma durumunda daha iyi ifade edebilme becerisi gelişmiş olur ve dili daha iyi kullanabilme becerisinden de kaynaklı olarak hitabeti güçlenmiş kişilerdir.

İnsan düşünmeden konuşamaz. Kelimeleri kullanmadan konuşamayız. Kelimeleri bizlere veren toplumdur; toplum onlara kendi damgasını vurmuştur. İnsanın sandığı çok ve az düşündüğünü söylemekte yerindedir. Sandığından çok düşünür, çünkü dilin her kelimesinde tahmin edilemeyen bir hazine saklıdır. Fakat bu dil nasıl kullanılması gerektiğini kelimelerin kökü ve o kelimelerin ifade ettiği şeyin özünü temsil ettiği söylenir. Düşünceleri birbirine bağlamak düzenlemek ve mükemmel bir usul olarak bize düşünme sanatını tam anlamıyla kelimelerden ve kelime köklerinden sanat olması durumunu öğretmiyor (Guitton, 1993, s. 63-67).

Düşünmek herkes tarafından farklı fikirler ortaya koyan bir araç olarak düşündüğümüzde farklılık barındırmaktadır, fakat düşünmenin bir sanat olduğunu mantık eğitimi ile desteklenebileceğini, düşündüğümüz şeyi karşı tarafa aktarmak ve onda aynı duyguları hissettirmeye çalışmak dil becerisini iyi bir şekilde kullanmaktan geçmektedir. Dolayısıyla düşünmenin doğru ifade edilmesi iyi bir dil becerisinden geçmektedir. Herkesin düşündüğünü düşündüğümüzde doğru düşünen ve sıradan düşünme diye ikiye ayırdığımızda mantık eğitiminin doğru düşünen kişilerde farkını ortaya koyacağını iddia edilebilir. Düşünmenin ya da düşünmeyi bir sanat edimi haline getirebilmek buradan kastımız düşündüğünü karşı tarafa uygun bir şekilde aktarabilmektir.

İnsana özgü bir eylem olan düşünme, sadece mantıklı düşünme ile sınırlı değildir. Başka zihinsel faaliyetlerde düşünme içinde değerlendirilmektedir (Taylan, 1996, s. 18). Dolayısıyla mantık, düşünme eylemini ele alarak doğru ve mantıklı düşünmenin formlarını, ilkelerini ve kavramları ile alır. Psikolojide düşünme, bir davranış olarak betimlenirken, mantık bu düşünme sürecini değerlendirme amacı güder (Yıldırım, 2000, s. 32). Psikoloji düşüncenin oluşumunu, mantık ise düşüncenin yapısını inceler (Biçer, 2013, s. 2). Mantık kavramları kişide nasıl anlam ifade ettiğini ve bildiklerinin doğru olup olmadığını göstermek gerekir. araştırılmak istenen temel problem de bu düşüncelerden hareketle oluşturulmuştur (Başerer ve Duman, 2015, s. 621-622). Mantık eğitimi öğrencilere pedagojik durum içinde değerlendirilerek aktarılmalıdır.

Cumhuriyet'in ilk mantık kitabı 1926 yılında Hasan Ali Yücel yazmıştır. Ama kitap, ele aldığı kavramlar, felsefe konusuna yaklaşımı, felsefe dersleri ile bağlantı içinde olmayışı bakımından eleştirilmiştir. İlk felsefe ders kitabı da "umumi filozofi" adıyla Hatemi Senih (Sarp) ve Zekeriya kadri tarafından yazılmıştır (Yalçın, 2004, s.21). Mantık Dersinin amacı, "...doğru düşünme yollarını günlük yaşama aktarabilen, tutarlı düşünen, çelişkileri fark eden, bağımsız düşünebilen, karşılaştığı problemlere çözüm yolları üretebilen, düşüncelerini temellendirebilen bireyler yetiştirmektir." (Biçer, 2013, s. 2).

Mantıklı düşünmenin temelinde, kavramları farkındalık yaratacak şekilde ve doğru bir biçimde kullanmak yatar. Mantık, bireye açık ve net düşünme, bu düşünceleri anlaşılır bir dil ile ifade etme imkânı sunarken, aynı zamanda tutarsız düşünce ve iddialara zihinde yer etmemeyi öğretir (Başerer ve Duman, 2015, s. 620). Mantık kişide doğru ile yanlış, ispat edilmiş olanla edilmeyeni ayırt etme yetisi kazandırır. Dolayısıyla mantık düşünmenin doğruluğu ve geçerliliği için gerekli kuralları araştırarak, düşüncelerin tutarlılığını sağlar. Ayrıca, mantık sayesinde zihnin yanlış düşmesi engellenir ve düşüncelerin anlamlı olup olmadığı netleştirilir.

Sosyal bilimler öğretiminde, genellikle şu alanlardaki yeterliliklerin geliştirilmesi hedeflenmektedir: İnsan ilişkileri, kişilik gelişimi, yurttaşlık sorumluluğu gibi yeterliliklerdir. Ayrıca sosyal yaşamla ilgili problem çözme, karar verebilme yeteneği ve yaratıcılık becerilerinin kazandırılması da amaçlanmaktadır (Yalçın, 2004, s. 3-4). Toplumsal bir kişilik kazandırmak için eğitimde mantıkla iç içe değerlendirilir. Günümüz ortaöğretim kurumlarında felsefe grubu derslerinin istenilen ilgiyi görmemesi dolayısıyla mantık felsefenin bir alt disiplin olarak bu durumdan etkilenerek yeterli mantık eğitiminin olmadığı da gözlemlenebilir, bu durum akademik olarak da bakmış olduğumuz çalışmalardan anlaşılmıştır. Akademide mantık eğitiminin yeterli düzeyde çalışılmasıyla beraberinde eğitim sistemine yansıtacağı düşünülmektedir. Fakat yapılan çalışmaların yetersiz olması dolayısıyla ortaöğretim ders içeriklerinde de geri planda kalacağı muhtemeldir (Köz, 2002, s. 159). Türkiye'deki mantık çalışmalarının yeterli düzeyde olduğunu söylemek zor fakat yapılan çalışmalarında, nitelikli ya da niteliksizliğinden söz edilemez. Günümüzde hem akademisyenlerin hem de bağımsız araştırmacıların mantık bilimine olan ilgisinin arttığı gözlemlenmektedir. Bu ilginin mantık eğitimi çalışmalarında olmadığı araştırmalar

doğrultusunda değerlendirilmektedir. Köz' ün (2002) yapmış olduğu ifadelerine bulgular da gösterilen verilerle desteklenmiştir.

Mantıksal düşünme ile ilgili ölçek geliştirme çalışmaları sayısal ağırlıklı olarak gerçekleştirilmiş, fen alanlarına uygun nitelikteki çalışmalara rastlanılmıştır. Mantıksal düşünme ile ilgili test ve ölçek geliştirme bağlamında yapılan çalışmalarda mantıksal düşünmeyi içeren çeşitli ölçek geliştirme çalışmaları bulunmaktadır (Başerer ve Duman, 2020, s. 33-34). Başka disiplinlerde ilgi görmesi fakat felsefe grubu eğitimi içerisinde mantığın hatırı sayılır sayıda çalışmanın olmadığı bulunan veriler ile desteklenmiştir.

Mantık alanında yapılmış doktora tezlerine ilişkin çalışmaların bulguları incelenerek hangi üniversiteler, yıllar, enstitüler, bilim dallarında ve yöntemlerine bakılarak verilerin toplanması amaçlanmıştır. Bu alanda çalışma yapacak kişilere kolaylık olması için önemli olduğu söylenebilir. Türkiye’de yapılmış olan mantık alanında doktora çalışmalarının incelenerek literatürdeki boşluğu doldurma konusunda oldukça katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Çalışma açıklama yorumlama ve betimleme imkânı sağlayan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır Nitel araştırma, sosyal olguları buldukları çevre içinde araştırarak anlamaya ve bu süreçte teori oluşturmaya odaklanan bir yaklaşımdır (Yıldırım, 1999, s. 10). Bu araştırmaya göre, toplanan verilerden hareketle daha önce ortaya çıkarılmamış sonuçları açıklayan bir model geliştirme anlamına gelir. Dolayısıyla araştırmacının esnek olmasını, veriler ışığında araştırma sürecinin yeniden oluşturulmasında, hem araştırma deseni oluştururken hem de verileri analiz ederken tümevarım bir yöntem benimsemesi amaçlanır.

Araştırmada, "Türkiye’de Mantık Alanında Yapılmış Doktora Tez Çalışmalarının İncelenmesi" hedeflendiği için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinin amacı, araştırmacının problemleri doğrultusunda elde edilen verileri anlamlandırmak için belirli kavramlara ve bağlantılara ulaşmaktır. Ulaşılmış verilere belirli kavramlar ve temalar etrafında gruplandırılarak okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenlenip yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 259).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmada, 1991 - 2023 yılları arasında Ulusal Tez Merkezi (YÖK Tez) taranmıştır. Anahtar kelime “mantık”, “felsefe”, “eğitim ve öğretim” dir. 71 teze ulaşılmıştır.

Araştırmanın Veri Toplama Aracı

“Tez inceleme formu” kullanarak ve uzman kişilerden yararlanılarak veri toplama aracı elde edilmiştir. Bu formda incelenen araştırmaların “yayın yılı, tezlerin yazılmış olduğu üniversiteler, enstitüler, anabilim dalları ve veri analiz yöntemlerine” ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Verilerinin Analizi

Çalışma kriterlerine uygun olarak mantık konulu 71 doktora tezi vardır. Araştırmalar “Tez inceleme Formundan” elde edilen veriler ışığında içerik analizine tabi tutulmuş, incelenmiş ve elde edilen veriler hesaplanarak tablolar halinde çalışmada belirtilmiştir. Ayrıca tablolarda yer alan bilgilerde yorumlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın amacı doğrultusunda incelenen ve elde etmek istediğimiz verilerin analizi ve yorumları bu bölümde verilmiştir. İncelenen araştırmaların hangi enstitülerde yapıldığını gösteren dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: İncelenen araştırmaların hangi enstitülerde yapıldığını gösteren dağılımını içeren tablodur.

Enstitüler	f	%
Sosyal Bilimler Enstitüsü	65	91,54
Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü	3	4,22
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2	2,81
Yurt Dışı Enstitüsü	1	1,40
Toplam	71	100

Tablo 1’e bakıldığında 1991 -2023 yılları arasında yapılan çalışmalarda 65 (%91,54) sosyal bilimler enstitüsü, 3 (%4,22) lisansüstü eğitim bilimleri enstitüsü, 2 (%2,81) eğitim bilimleri enstitüsü, 1 (%1,40) yurt dışı enstitü araştırmanın yapıldığı ortaya çıkmıştır. İncelenen araştırmaların yıllara göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: İncelenen araştırmaların yıllara göre dağılımını gösteren tablodur.

Yıllar	f	%
1991	1	1,40
1993	1	1,40
1998	2	2,81
2004	1	1,40
2006	3	4,22
2009	4	5,63
2010	2	2,81
2011	1	1,40
2013	3	4,22
2014	7	9,85
2015	4	5,63
2016	1	1,40
2017	6	8,45
2018	4	5,63
2019	4	5,63
2020	6	8,45
2021	3	4,22
2022	10	14,08
2023	8	11,26
Toplam	71	100

Tablo 2’de grldği üzere mantık alanında yapılmış toplam araştırma sayısının 2022 yılında 10 (%14,08) alışma, 2023 yılında 8 (%11,26) alışma, 2014 yılında 7 (%9,85) alışma, 2017 ve 2020 yıllarında 6’şar (%8,45) alışma, 2009, 2015, 2018, 2019 yıllarında 4’er (%5,63) alışma, 2006,2013, 2021 Yıllarında 3’er (%4,22) alışma, 1998 ve 2010 yıllarında 2’şer (%2,81) alışma ve diğer yıllarda ise 1’er (%1,40) alışmanın olduğu görülmektedir. 1992, 1994, 1995, 1996, 1997, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2005, 2007, 2008, 2012 yıllarında ise çalışmanın amacı kapsamında bakıldığında ilgili çalışmaların olmadığı görülmüştür. İncelenen çalışmaların hangi üniversitelerde yapıldığını gösteren dağılımını içeren tablo 3’tedir.

Tablo 3: İncelenen araştırmaların hangi üniversitelerde yapıldığını gösteren dağılımını içeren tablodur.

Üniversiteler	f	%
İstanbul Üniversitesi	11	15,49
Uludağ Üniversitesi	6	8,45
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	3	4,22
Sakarya Üniversitesi	3	4,22
Atatürk Üniversitesi	3	4,22
Galatasaray Üniversitesi	1	1,40
Gazi Üniversitesi	3	4,22
Marmara Üniversitesi	6	8,45
Ankara Üniversitesi	12	16,90
Süleyman Demirel Üniversitesi	5	7,04
Hacettepe Üniversitesi	1	1,40
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	1,40
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	2	2,81
Erciyes Üniversitesi	1	1,40
Maltepe Üniversitesi	1	1,40
Dicle Üniversitesi	2	2,81
Akdeniz Üniversitesi	2	2,81
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1	1,40
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	1,40
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	2	2,81
Necmettin Erbakan niversitesi	1	1,40
ukurova niversitesi	1	1,40
anakkale On sekiz Mart Üniversitesi	1	1,40
Johannes Gutenberg-UniversittMainz	1	1,40
Toplam	71	100

Tablo 3’ten de anlaşılacağı üzere en fazla çalışmanın Ankara niversitesi 12 (%16,90) alışma sonrasında İstanbul niversitesi 11 (%15,49) alışma, Uludağ niversitesi ve Marmara niversitesi’nde 6’şar(%8,45)alışma, Süleyman Demirel niversitesi 5 (%7,04)alışman olduğu ortaya çıkmıştır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sakarya niversitesi ve Gazi niversitesi’nde 3’er (%4,22) alışma, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Akdeniz niversitesi ve İstanbul Medeniyet niversitesi’nde 2’şer (%2,81) alışmanın ve diğer üniversitelerde 1’er (%1,40) alışmanın olduğu görülmektedir. İncelenen çalışmaların hangi anabilim dallarına göre dağılımını gösteren Tablo 4’tedir.

Tablo 4: İncelenen araştırmaların anabilim dallarına göre dağılımlarını gösteren tablodur.

Anabilim Dalları	f	%
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı	41	57,74
Felsefe Anabilim Dalı	25	35,21
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitim Anabilim Dalı	2	2,81
Diğer	3	4,22
Toplam	71	100

Tablo 4' incelediğimizde felsefe ve din bilimleri anabilim dalı 41 (% 57,74) alışmanın, felsefe anabilim dalında 25 (%35,21) alışmanın, Türkçe ve sosyal bilimler eğitim anabilim dalında 2 (%2,81) alışmanın, diğer anabilim dallarında ise 3 (%4,22) alışmanın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımlarını gösteren Tablo 5'te yer almaktadır

Tablo 5: İncelenen araştırmaların araştırma yöntemleri açısından dağılımlarını gösteren tablodur.

Yöntem	f	%
Nitel	69	97,18
Nicel	1	1,40
Karma	1	1,40
Toplam	71	100

Tablo 5'te grldğu üzere incelenen çalışmalarda 69 (%97,18) tanesi nitel, 1 (%1,40) tanesi nicel diğer 1 (%1,40) tanesi karma araştırma yöntemi kullanılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'de mantık alanında yapılan doktora tezleri incelenerek durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır.

Mantık ile ilgili doktora tezlerini sınıflandırırken üniversitelerin enstitüler ve anabilim dalları dikkate alınmış ve incelemeler bu doğrultuda ilerletilmıştir.

Araştırmanın sonucunda, 1991 ile 2023 yılları arasında mantık konulu çalışma yapan enstitülerde 71 doktora tezi incelenmiştir. Bu verilere göre, tezlerin en fazla sosyal bilimler enstitüsünde, en az ise eğitim bilimleri enstitüsünde yapıldığı belirlenmiştir.

Bulgular sonucunda, en fazla çalışmanın yapıldığı anabilim dalı felsefe ve din bilimleri olmuştur. Bunun sebebi, başka disiplinlerin konuları içerisinde mantığın değerlendirilmesi olarak yorumlanmıştır. Bulgular doğrultusunda, mantık eğitimi üzerine yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Bu durumun sebebi, mantık eğitiminin felsefe grubu ğretmenliği kapsamında değerlendirilmesi ve sadece Atatürk Üniversitesi, Gazi niversitesi ve Çukurova niversitesi'nde eğitim bilimleri enstitüsü bünyesinde değerlendirilmesi nedeniyle olabilir.

Eğitim bilimleri enstitüsünde ya da Türkçe ve sosyal bilimler eğitimi anabilim dalında, mantık eğitimi üzerine yapılan çalışmaların az olmasının diğer bir sebebi ise ortaöğretimde ders sayılarının azlığı ve eğitim politikalarıyla ilgili olarak çalışmaların yetersizliği olabilir. İncelenen doktora tezlerinden eğitim alanında sadece Gazi niversitesi'nde çalışma yapılmıştır. Bu durumun sebebi olarak, niversitede Felsefe Grubu ğretmenliği, bölümünün varlığı gösterilebilir. Duman, Küçükşabanoğlu ve Demiralp'in (2023) bulguları da benzer görüşler belirtmektedir. Ancak bu durum, aynı bölümü bünyesinde barındıran eğitim kurumlarının felsefe ğretim programları üzerine yapılan tez çalışmaları konusunda eksik kalabileceğini göstermektedir.

Bahsi geçen araştırmanın sonucunda ele alınan çalışmalar, istatistiksel verilerden de anlaşılacağı üzere incelenen değişkenler bağlamında dengeli bir dağılım göstermemiştir. Bu durum, mantık ve mantık eğitimi üzerine yapılan çalışmaların çok fazla olmadığını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda eğitim ve öğretimdeki yeniliklere uygun olarak güncellenen mantık dersi ğretim programlarının okullardaki uygulamalarında görülen eksikliklerin giderilmesi için daha fazla lisansüstü tez yapılması önerilmektedir.

Türkiye'de özellikle mantık eğitimi üzerine yapılan çalışmalar son derece sınırlı kalmaktadır. Arslan'ın (2023) "Araştırmanın sonucunda mantık eğitimi üzerine yapılan çalışmaların sınırlı kaldığı grlmştir." ifadesi, araştırmanın sonuçları ile aynı doğrultudadır. Mantık tarihi veya düşünürlerin mantık ile ilgili görüşleri üzerine yapılacak olan mantık tezlerinin eğitimle ilişkisinin kurulması gereken çalışmalara da ihtiyaç bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

Adsoy, Ş. (2014). “Seyfuddin Âmidî'nin Dekâiku'l-Hakâik Adlı Eserinin Tahkik ve Değerlendirmesi”, Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Akbay, Y.E. (2017). “Platon ve Aristoteles düşüncesinde varlıklar, dil ve düşünce bağlamında kavramların epistemik kökenleri”. Doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Akıncı A.G. (2022). “Aristoteles'in mantığının biyoloji çalışmalarındaki rolü”. Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Akşit, M. (2017). “Fârâbî'de mantığın dili ve dilin mantığı üzerine bir anlam arayışı”. Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Akyüz, T.(2017). Fahreddîn er-Râzî'nin el-Mantiku'l-Kebîr'inin tahkik ve incelemesi (I.Cilt:İnceleme)”. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Altaş, E. (2009). “Fahreddin er-Râzî'ninİbnSînâ yorum ve eleştirisi Fahreddin er-Râzî'ninİbnSînâ hakkındaki yorumu ve eleştirisi”. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Arslan, A. (2023). Türkiye’de Mantık Öğretimi Üzerine Yapılan Çalışmaların Analizi, (Ed. Ekrem Ziya Duman), Felsefe Grubu Eğitimi Alanında Çalışmalar, Nobel yayınevi, Ankara.

Aşık Birlik, B. (2023). “Russell mantıkçılığının (Logicism) temel ilkeleri ve sorunları”. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Baba, C. (2017). “Retorik ve kanıtlama, ikna etme, inandırma ilişkisi”. Doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Başerer, D.(2019). “Mantıksal Düşünmenin Geliştirilmesine İlişkin Bir Araştırma”, Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Biçer, B.(2013). Felsefe Gurubu Dersleri (Psikoloji, Sosyoloji, Mantık) Öğretim Programları ve LYS Sorularının Karşılaştırmalı Analizi, Cumhuriyet International Journal of Education, 2 (3), 1-14.

Bilgili, H. (2018). “Zaman probleminin felsefî açıdan incelenmesi: DiodorosKronos'un "Ana Argüman"ı örneği” Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bilgiç, M. (2011). “Universitas Kavramının Kant felsefesinde yeri ve üniversite kurumu ile ilişkisi”. Doktora tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bozbuğa, M. (2021). “Tıp praksisinin felsefî temellendirilmesi: Tıp praksisinin ontolojik, epistemolojik, mantıksal analiz ve temellendirilmesi”. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Büyükada, S.(2022). İbnSînâ'damodal mantık-metafizik ilişkisi bağlamında çağdaş özcülük tartışmaları”, Doktora tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çaldak, H. (2006). “Aristoteles`in İslam usul bilimlerine etkisi”. Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Çavdar, M. (2023). “Galen'in mantık anlayışı ve mantık-tıp ilişkisi”. Doktora tezi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

Çebi, C. (2022). “SaulKripke'nin bilimsel özcülüğüne "Kantçı" bir eleştiri denemesi”. Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Çelik, S. (1993). “GilbertRyle'in zihinsel kavramı”, Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çelik, M. (2020). “Klasik mantıkta Modal Kıyas Teorisi”. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çelik, Z. (2021). “Bir akıl yürütme yöntemi olarak analoginin değeri”. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çetin, A.(2010). “Mantık Diyalektik”. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çetres, İ. H. (2022). “Günümüz zaman mantığı çalışmaları”. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Çiçekdağı, C. (2015). “Aristoteles, İbn Sina ve Thomas Aquinas'ın 'Peri Hermeneias'ları ('Yorum üzerine'leri): Karşılaştırmalı bir değerlendirme”. Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Çinçin, K. (2020). “Özgürlük sorgulamasında matematiksel modellemenin olanağı”. Doktora tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Çüçen, K. (2021). Mantık, Sentez yayınevi, Ankara.
- Daşdemir, Y. (2016). “İbn Sina mantığında modaliteİbn Sina”. Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Duman, E.Z. (2014). Ortaöğretimde Cumhuriyet Dönemi Mantık Ders Kitaplarının İncelenmesi”. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Duman, E. Z. &Başerer, D. (2015). “Öğretmen Adaylarının Mantık, Özdeşlik, Tutarlılık, Çelişki Kavramlarını Anlama Düzeyleri Gazi Üniversitesi”, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 35(3):619-635.
- Duman, E. Z.&Başerer, D. (2020). “Mantıksal Düşünme Ölçeğinin Geliştirilmesi İlişkin Bir Çalışma”, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler EnstitüsüDergisi, 19(10):15-40.
- Duman, E.Z.,Küçükşabanoğlu, Ö. &Demiralp, N. (2023). “Cumhuriyet dönemi felsefe dersi öğretim programı ile ilgili çalışmaların incelenmesi”, International SocialSciences dergisi, 9(117): 9468-9477.
- Duman, M.A. (2018). “DieSuchenacheinerterminologischenÄquivalenz zum Begriff Der Metapher im TürkischendurchVergleichvonRhetorikund belâgat”, Doktora tezi, Johannes Gutenberg-UniversitätMainz, Yurt Dışı Enstitüsü, Mainz.
- Dişkaya, A. (2020). “Aklın sınırlarında: İslam felsefesinde İkinci Akledilirler Öğretisi”. Doktora tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğrucan, M. F.(2013). Hamdi Ragıp Atademir'de Felsefe, Mantık ve Bilim” Doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Ece, M. N.(2017).“Molla Halil Es-Siirdî'nin mantık anlayışı”.Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Evmeş, A. (2020).” KâdîMîrMeybudî'nin mantık görüşleri”. Doktora tezi, Erciyes Üniversitesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Guitton, J. (1993). Düşünme sanatı, (Çev.:Cevdet Perin), Remzi kitabevi, İstanbul.
- Hacımuratoğlu, E. (2022). “La question de l'idéalité dans lesrechercheslogiques de Husserl: Unelectureproto-transcendantale”. Doktora tezi, Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hanoğlu, İ. (2009). “Fahruddin er Razi'nin Kitabul'Mulahhasfi'l-Mantık ve'lHikme adlı esrinin tahkiki ve değerlendirmesi”. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İmamoğlugil, H. (2006). “İlk dönem İslam mantıkçılarında kıyas”. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kabadayı, T. (2004). “Yanlışlanabilirlik ölçütüne yönelik eleştiriler üzerine bir çalışma”. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kamer, V. (2014).“İnformel Mantık Açısından 'Akılyürütme' Kavramı Üzerine Bir Araştırma”. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karadeniz, İ. (2023). “İbnRüşd'de ilahi sıfatlar: İlim, irade ve kudret örneği”. Doktora tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rize.
- Karaismail, F. (2022). “Fahredden er-Râzî'nin önerme anlayışı”. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Keleş Türkyılmaz, S. (2023). “Klasik mantık düzleminde inancın rasyonelleştirilmesi problemi”. Doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Kılınç, H.G. (2023). “Nietzsche'nin Tragedyanın Doğuşu eserinde estetik yaşamın soykütüğü”. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Koçhan, M. (2022). “Bulanık mantığın yeni fiziği betimlemedeki rolü ve felsefeyle ilişkisi”. Doktora tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Köz, İ. (2002). “Modern Türk düşüncesinde mantık çalışmaları”. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 63(1). 135-169.
- Kuşlu H.(2014). “NasîruddînTûsî’de Önermeler Mantığı”. Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Orabi, O.(2023). Kalam ilmi ve felsefe'nin akıl eleştirisi: Gazali ve Kant örneği”. Doktora tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Oruk Akman, Z. (2023). “Klasik mantıkta konusunun varlığı bakımından önermeler”. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Osman, F. (2009). “Din dilinin mantıksallığı problemi”. Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Örs, Y. (1991). “Is the 'Biological' reducible to the 'Physical'? : An overall critical analysis of the concept analysis of the concept of reduction in biology”, Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özel, A. (2009). “İbnSînâ'nın birleşmeli eleştirisi ve sembolik yorumu İbnSînâ'nın birleşik kıyas teorisi ve sembolik yorumu”.Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özel, E. (2022). “Frege'nin Gönderge Teorisi ile Gelenbevi'nin Delâlet Teorisi arasında bir karşılaştırma”. Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Özkılıç, İ. (2022). “Sadru's-Şeria'nın Ta'dilu'l-Ulum'unun mantık bölümü metin ve inceleme”. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özturan, M. (2013). “Müteahhirîn Dönemi mantığında tasavvurat -Ali b. Ömer Kâtibî ve KutbuddinRâzî örneği”. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk Kocabıyık, N. (2020). “Kadı Siraceddin el-Urmevî'nin metafizik anlayışı ve "Beyânû'l-Hakk" eserinin tahkiki ve incelenmesi”. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, A. B. (2017). “Çağdaş mantık, matematik ve bilgi felsefelerinde a priori gerekçeleştirme sorunu”.Doktora tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Övünç, C. (2014). “Antinomies and the problem of ontology in Hegel's science of logic”, Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pehlivan, N.(2010). “Şemsu'd-Dîn Muhammed b. Eşref es-Semerkandî'nin Kistâsu'l-Efkâr fî Tahkîki'l-Esrâr adlı eserinin tahkiki, tercümesi ve değerlendirmesi”. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sol, A. (1998). An Analysis of the concept of retrodiction”, Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, E. (2019). “Kâtibî'nin Şerhu Keşfi'l-Esrâr adlı eserinin tahkiki ve değerlendirmesi”. Doktora tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Şahin, A.R. (2023). “Zeynuddin el-Keşşî'nin Hadaiku'l-Hakâik adlı eserinin mantık bölümünün tasdikler kısmının tahkiki, tercümesi ve önermeler kısmının değerlendirmesi”. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Selçuk, R. (2019). “İsmail Hakkı İzmirli'de tasavvur mantığı”. Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Takcı, H. (2018). “İbnSînâ'da kategoriler ve kaynakları”. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taylan, N. (1996). Mantık Tarihçesi Problemleri. M.Ü.İ.F. Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Tekin, A. (2014). “Aristoteles ve Fârâbî'de Burhân teorisi”. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Tekin, A. (2022). “Ebü'l-Ferec Abdullah İbnü't-Tayyib'in Eisagoge ve Kategoriler şerhi -Şerhi Eisagoge ve Ebu'l-Ferec 'AbdAllâhİbnü't-Tayyib'in Kategorileri”. Doktora tezi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Turgut, H. (2013). “Gazzâlî ve İbnTeymiyye'de kelâm-mantık ilişkisi- Gazzâlî ve İbnTeymiyya'da kelâm-mantık ilişkileri”. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tülüce, H.A. (2021). “Taşköprülüzâde'nin varlık ve bilgi anlayışı”. Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Vural, M. (1998). “Gazzâlî felsefesinde bilgi ve yöntem”. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yalçın, M. (2004). Ortaöğretim kurumlarında felsefe grubu derslerinin öğretimi ve sorunları, Yüksek lisans tezi. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Yaran, C. S.(2019). “Din felsefesinde teizm-ateizm tartışmalarında kullanılan kanıtların mantıksal analizi”. Doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Yardımcı, A. B.(2018). “Bilimde sınır çizme problemi: Popper, Lakatos, Kuhn ve sonrası”. Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yavuz, T. (2020). “Var olmayan nesnelere semantiği”. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yazgan Yalkın, E.M.(2015). “Hint Antikçağı ve Ortaçağında mantık çalışmaları”.Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yeşil, M. (2015).Fârâbî'de ve Quine'da Dil - Anlam ve Doğruluk İlişkisi”, Doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Yüksel, Y. (2006). “Puslu mantık ve felsefî arka plan”, Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A(1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. Türk eğitim derneği dergisi, 23, 7-17.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri,Seçkin yayınevi, Ankara.
- Yıldırım, İ.(2014). “Fıkıh usûlü mantıksal ilişkisi :MollaFenârî örneği”. Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yıldırım, M.(2015). “GottlobFrege'nin Dil Felsefesi ve Mantık Anlayışı.” Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.